

Weer volgt een daverende explosie vlak tegenover ons, maar wij moeten vertrekken, om voor donker de pondok te bereiken.

En op den langen terugweg, hooren wij nog steeds op ongeregelde tijden het gerommel van den opstandigen reus.

Djember.

H. R. VAN HEEKEREN.

HET VEENTJE RAWA GAJONGGONG BIJ TJIBEUREUM BOVEN TJIBODAS (N. GEDEH).

In November 1940 vertelde de heer A. NEERVOORT, hortulanus van den Bergtuin Tjibodas, terloops, dat er zich bij het veelbezochte Tjibeureum een open plas bevond.

Aangezien mij alleen het meertje in de vleermuisgrot bekend was en er zich onder de watervallen geen poelen bevinden, werd snel besloten deze plas op te zoeken.

Dit laatste bracht geen moeilijkheden met zich mede, aangezien de poel (na den zeer drogen moesson van '40 werd geen open water aangetroffen) zich vlak bij het punt bevindt, waar de z.g. „binnenweg” naar Tjibeureum op het groote pad uitkomt. Op dit kruispunt breekt men een 30 meter ver door ijl bosch en staat dan aan den rand van de poel, die een drijftilachtig voorkomen heeft.

In fig. 1 is de situatie ruw in schets gebracht. In fig. 2 ziet men welk een mooi uitzicht men vanuit het door veelkleurig bergbosch omgeven moeras heeft. Aan de ZO. zijde wordt het begrensd door een hoogen steenwand, naar het Z. en ZW. kijkt men over de fraaie boschellingen van den Pangrango en Geger Bintang, waarin ergens de watervallen gele-

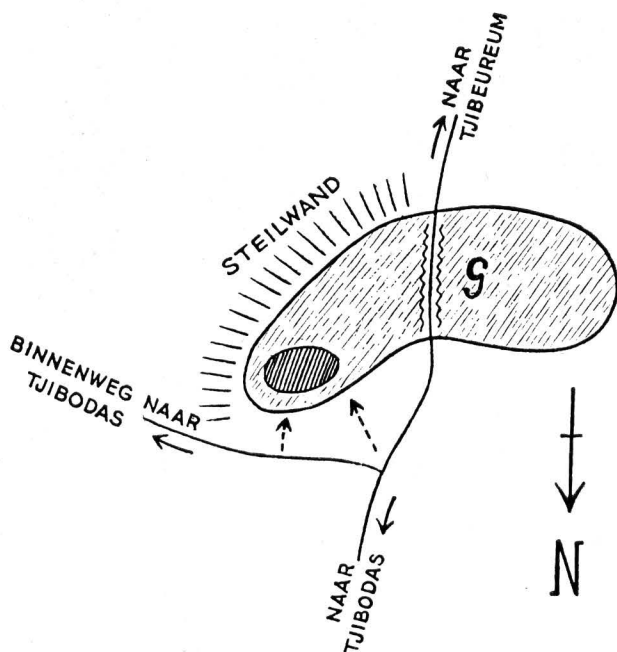

Fig. 1. Ruwe situatieschets van de Rawa Gajonggong.

---> toegangspaden naar het veen.

~~~~~ zoom van ki-rinjoe (*Eupatorium*)

zwaar geharceerd = veen

licht geharceerd = rietvegetatie

G = vindplaats van *Gunnera macrophylla*.

gen zijn. Het open moeras heeft, door het uitzicht en het ontbreken van gebaande paden, een stille bekoring en doet sterk denken aan soortgelijke bergmoerasjes in den Preanger, b. v. Rantja Oepas op den Patoeha. De oorsprong van deze moerasjes staat niet vast, doch er is een zekere mate van waarschijnlijkheid, dat het oude kawahs zijn.

Ook in flora doet dit moerasje — hoewel botanisch niet zoo rijk — aan Rantja Oepas denken. Tot onze groote verbazing vonden wij hier in overvloed 2 opval-

lende moerasplanten, die op Java nog niet westelijker bekend waren dan den Patoeha. Dit zijn de mattenbies, *Juncus effusus*, en het gele knopjeskruid, *Xyris melanocephala* (fig. 3), beide typische planten van bergmoeras- sen op Java.

Behalve deze twee nieuwe planten voor den Gedeh is er echter nog meer te beleven, want toen ik in Nov. 1940 met een wandel- stok in de onder de voeten golvende drijf- til prikte, kon ik geen grond krijgen. Dit wees op de aanwezigheid van een echte veenlaag.

Een dag of tien daarna zijn we, bege- leid door onze veendes-

Fig. 2. Uitzicht over het veen naar den Pangango, op den voorgrond de rietzoom.

Fig. 3. *Xyris melanocephala* in de Rawa Gajonggong.

kundige Mej. POLAK—die vroeger tevergeefs veen bij Tjibeureum had getracht te vinden — er nogmaals heengetrokken. Het boren leverde als resultaat, dat er inderdaad veen zit en wel ter dikte van ca 2 meter. Ergens in het profiel van dit veen bevindt zich een bleek laagje, dat wij aanvankelijk hielden voor een afzetting van vulkanische asch, een „gefossiliseerde”, begraven aschregen dus. Het voorloopig onderzoek heeft uitgewezen, dat het wel asch is, doch asch van (vermoedelijk) hout. Mogelijk heeft het bosch op den Gedeh door een vroegere vulkanische uitbarsting in brand gestaan en is de daarvan afkom- stige asch in het veen gewaaid of door water meegevoerd. Nader onderzoek zal dit mogelijk kunnen uitmaken.

De hoofdvegetatie bestaat, behalve uit genoemde twee planten, uit enkele andere „biezen”, o. a. *Scirpus mucronatus*, maar voor- al uit riet, *Phragmites karka*. Verschillende groote oude boomstronken, overgroeid door mossen, orchideetjes en varens vormen bulten in het terrein. In de richting

van het groote pad wigt het veen uit en gaat over in een humuslaag, die men niet meer tot „veen” kan rekenen. Aan de overzijde van het groote pad (de W.-zijde dus) werd nog een aardige vondst gedaan. Daar groeit namelijk zeer welig tusschen het bijna 3 m hooge, armdikke riet een plant, die men voorheen in het N.M. Tjibodas eigenlijk alleen maar kende van de rotsen beneden de Tjibeureum-watervallen. Het is een kolossaal gewas met meterlange stelen en

Fig. 4. *Gunnera macrophylla* in het rietmoeras.

enorm groote cirkelvormige bladeren: *Gunnera macrophylla* (fig. 4). Ook aan deze zijde kan men niet van veen spreken, daar de drassige humeuze bodem geen eigenlijk veen bevat en men na een halven meter den vasten grond bereikt.

Geen verhaal zonder moraal. Want vragen we ons af, waarom dit veentje, dat thans door de koelies naar den Soendaneesch naam van het riet „Rawa Gajonggong” genoemd wordt, zoo lang verborgen is gebleven, niettegenstaande er bij Tjibeureum méér „kruidenzoekers” hebben rondgedaasd dan wáár ook op Java! Er zijn natuurlijk wel enkele redenen, ik zou haast schrijven verontschuldigen — maar men mag zijn vakgenooten nooit af-

vallen — voor op te geven. In de eerste plaats, dat de dichte rietvegetatie, verborgen door een nog dichtere ki-rinjoe strook langs den grooten weg niet tot afwijken van het breede pad noodt, voorts dat in den natten tijd het veentje zeer lastig te betreden valt. Persoonlijk heb ik in 1928 de bus gemist, want ik heb toen een zwakke poging gewaagd om 2 doorsteekjes in het rietmoeras te maken, maar aan de W.-zijde van het groote pad, wat net verkeerdt was.

Revenons à nos moutons: de moraal is, dat men in Indië nooit uitgekeken raakt en als botanicus zooveel mogelijk de begane paden moet mijden; dan maakt men meestal een aardige kans bijzondere dingen te ontdekken.

C. G. G. J. VAN STEENIS.